Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра фізичної географії геоморфології та палеогеографії

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Декан географічного факультету
_____ Мирослав ЗАЯЧУК
"31" серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Геоморфологія»

Обов'язкова

Освітньо-професійна програма «Середня освіта (географія)»

Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Галузь знань А Освіта

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

Факультет географічний

Мова навчання українська

Чернівці 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Геоморфологія» складена відповідно до змісту освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія)» за предметною спеціальністю А4.07 Середня освіта (Географія) затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 5 від 28 квітня 2025 року)

Розробники: Яна ПОП'ЮК, к. геогр. н., асистент

Викладач, що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:
Яна ПОП'ЮК, к. геогр. н., асистент

Погоджено з гарантом ОП _____ **Галиною КОВБІНЬКОЮ**

Затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії
Протокол № 1 від «31» серпня 2026 року

Завідувач кафедри _____ **Дарія ХОЛЯВЧУК**

Схвалено методичною радою географічного факультету
Протокол № 1 від «31» серпня 2026 року

Голова методичної ради
географічного факультету _____ **Наталя АНДРУСЯК**

Мета навчальної дисципліни: оволодіти знаннями основних закономірностей формування рельєфу та використання виявлених закономірностей для розуміння розвитку рельєфу, в тому числі під впливом господарської діяльності; сформувати чітке розуміння походження, будови та віку сучасного рельєфу Землі, його внутрішньої та зовнішньої динаміки. Курсом передбачене вивчення тем, пов'язаних з рельєфом та процесами на поверхні Землі, ключовими поняттями геоморфології, розвитком форм рельєфу у просторі і часі, ендогенних та екзогенних процесів, їхніх механізмів та взаємодії, методів дослідження рельєфу, денудації та довготривалої еволюції рельєфу. Розглядаються різні геоморфологічні обстановки, такі як флювіальні, гляціальні, кріогенні, узбережні, карстові, аридні тощо, та їхня взаємодія з кліматом. Курс передбачає застосування польових та лабораторних методів у вивченні геоморфології. Отримані теоретичні знання з предмету закріплюються на польовій геоморфологічній практиці та загальногеографічних практиках.

Завдання дисципліни:

- вивчення теоретичних основ геоморфології, закономірностей формування рельєфу та еволюції земної поверхні у просторі й часі;
- з'ясування механізмів ендогенних та екзогенних процесів, їхньої взаємодії;
- розуміння особливостей розвитку флювіальних, гляціальних, кріогенних, берегових, карстових, аридних та інших процесів;
- опанування сучасними методами геоморфологічних досліджень;
- формування вмінь застосовувати набуті теоретичні знання й методологічні навички на практиці.

Пререквізити: для успішного засвоєння знань з дисципліни «Геоморфологія» студенти повинні мати базові знання з «Географії ґрунтів з основами грунтознавства».

Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни у студентів повинні бути сформовані такі компетентності (згідно ОПП):

Загальні компетентності:

ЗК 5 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК 8 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК 12 Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Фахові компетентності:

ФК 4 Здатність формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей;

ФК 7 Здатність розвивати в учнів критичне мислення;

ФК 21 Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі;

ФК 25 Пояснювати загальну структуру географічних наук на основі засвоєння базових уявлень про природничо-наукову картину світу, особливості природних об'єктів, процесів і явищ, просторові взаємозв'язки у ландшафтах; виявляти закономірності просторової організації життя людей у географічній оболонці, а також основи територіальної організації суспільного виробництва.

Програмні результати навчання:

ПРН 5. Використовувати мовні засоби для пояснення учням навчального матеріалу, постановки проблемних питань, відповідати на запитання; застосовувати мову та мовні засоби як інструмент мотивації учнів до пізнання навколишнього світу.

ПРН 7. Демонструвати академічні знання з освітньої галузі/навчального предмету (інтегрованого курсу) і володіти методиками і технологіями моделювання змісту навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

ПРН 10. Використовувати міжпредметні зв’язки, інтеграцію змісту різних освітніх галузей.

ПРН 33. Визначати доцільність застосування різних методів наукового пізнання в освітньому процесі відповідно до змісту навчання.

ПРН 35. Застосовувати різні підходи до розв’язання проблем, генерувати нові ідеї, демонструвати відкритість до ідей та рішень учасників освітнього процесу.

ПРН 38. Пояснювати загальну структуру географічних наук на підставі взаємозв’язку основних здобувач про цілісну природничо-наукову картину світу, особливості природних об’єктів, процесів і явищ, взаємозв’язків у ландшафтах; закономірності просторових процесів організації життя людей у сферах географічної оболонки, територіальної організації суспільного виробництва.

ПРН 39. Планувати, організовувати та здійснювати дослідницьку діяльність, використовуючи методи географічних досліджень фізичної, суспільної географії, картографії.

Опис навчальної дисципліни
Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни			**Геоморфологія**									
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістовних модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	3	3	90	3	30			30	30		іспит
Заочна	2	3	3	90	3	8			8	74		іспит

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Змістовий модуль 1. Вступ. Фактори формування рельєфу. Структурна геоморфологія.											
Тема 1. Вступ. Геоморфологія як наука. Історія виникнення науки.	6	2		2		2	6					6
Тема 2 . Елементи рельєфу. Фактори формування рельєфу.	6	2		2		2	6	2		2		2
Тема 3. Зв'язок рельєфу з геологічними структурами. Тектонічні рухи земної кори і рельєф.	6	2		2		2	6					6
Тема 4. Рельєф областей платформенної морфоструктури. Тектонічне розчленування і тектонічні рухи платформ.	6	2		2		2	6	2		2		2
Тема 5. Рельєф гірських областей. Рельєф дна Світового океану.	6	2		2		2	6					6
Разом за ЗМ1	30	10		10		20	30	4		4		22
	Змістовий модуль 2. Загальні питання динамічної геоморфології.											
Тема 6. Поняття динамічної геоморфології. Вивітрювання і рельєфоутворення.	6	2		2		2	6					6

Тема 7. Схили, схилові процеси. Рельєф схилів.	6	2		2		2	6			2		4
Тема 8. Флювіальні процеси. Геоморфологічна робота тимчасових водотоків. Постійні руслові потоки та їх геоморфологічна робота.	6	2		2		2	6	2		2		2
Тема 9. Русла рік та їх рельєф. Заплави річкових долин. Їх походження та будова.	6	2		2		2	6					6
Тема 10. Тераси річкових долин. Основні елементи терас. Причини їх утворення. Типи терас. Типи річкових долин. Асиметрія річкових долин.	6	2		2		2	6					6
Разом за ЗМ2	30	10		10		20	30	2		4		24
	Змістовий модуль 3. Інші геоморфологічні процеси.											
Тема 11. Гляціальні процеси. Робота льодовиків. Покривне та гірське зледеніння. Рельєф областей минулого материкового зледеніння.	6	2		2		2	6					6
Тема 12. Рельєф Кріолітозони	6	2		2		2	6					6
Тема 13. Еолові процеси. Форми рельєфу, утворені	6	2		2		2	6					6

ними. Рельєф морських берегів												
Тема 14. Карст і суфозія.	6	2		2		2	6	2				4
Тема 15. Особливості викладання тем пов'язаних з рельєфом та геоморфологічним и процесами в шкільному курсі.	6	2		2		2	6					6
Разом за ЗМ 3	30	10		10		20	30	2				28
Усього годин	90	30		30		30	90	8		8		74

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
	МОДУЛЬ 1. ВСТУП. ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ РЕЛЬЄФУ. СТРУКТУРНА ГЕОМОРФОЛОГІЯ
Тема 1	Вступ. Геоморфологія як наука. Історія виникнення науки. 1. Предмет, об'єкт і завдання геоморфології. 2. Основні етапи розвитку геоморфологічних досліджень. 3. Методи сучасних геоморфологічних досліджень
Тема 2	Елементи рельєфу. Фактори формування рельєфу. 1. Основні поняття 2. Чинники формування рельєфу та їх класифікації 3. Види геоморфологічних процесів 4. Елементи та форми рельєфу
Тема 3	Зв'язок рельєфу з геологічними структурами. Структурна геоморфологія 1. Взаємозв'язок рельєфу з різними типами геологічних структур. 2. Тектонічні рухи та рельєфотворення 3. Типи структурного рельєфу
Тема 4	Рельєф платформенних областей 1. Особливості рельєфу платформенних областей 2. Основні типи рельєфу
Тема 5	Рельєф гірських областей. Рельєф дна Світового океану. 1. Рельєф орогенних поясів суходолу 2. Рельєф підводних окраїн материків 3. Рельєф областей у перехідних зонах 4. Рельєф ложа океанів
	МОДУЛЬ 2. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИНАМІЧНОЇ ГЕОМОРФОЛОГІЇ
Тема 6	Поняття динамічної геоморфології. Вивітрювання і рельєфоутворення. 1. Поняття динамічної геоморфології 2. Сутність та механізми процесів вивітрювання 3. Типи вивітрювання

	4. Кори вивітрювання. 5. Геолого-геоморфологічна робота вітру (коразія, дефляція, транспортування та акумуляція)
Тема 7	Схили, схилові процеси. Рельєф схилів. 1. Морфологія та класифікація схилів 2. Основні процеси на схилах: обвали, осипи, зсуви, соліфлюкція.
Тема 8	Флювіальні процеси. 1. Геоморфологічна робота тимчасових водотоків: делювіальні та яружні процеси. 2. Річковий стік і його геоморфологічна діяльність. 3. Будова і морфологія річкових долин. Типи річкових долин, їх асиметрія.
Тема 9	Флювіальні процеси (продовження). 1. Русла рік та їх рельєф. 2. Заплави річкових долин. Їх походження та будова.
Тема 10	Тераси річкових долин. 1. Основні елементи терас. 2. Причини утворення терас. 3. Типи терас.
	МОДУЛЬ 3. ІНШІ ГЕОМОРФОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ
Тема 11	Гляціальні процеси. 1. Робота льодовиків. 2. Покривне та гірське зледеніння. 3. Рельєф областей минулого материкового зледеніння.
Тема 12	Рельєф кріолітозони 1. Кріолітогенез. Перигляціальні процеси та район їх поширення 2. Перигляціальні форми рельєфу
Тема 13	Еолові процеси. Рельєф морських берегів 1. Типи еолових процесів. Дефляція, коразія, транспортування та акумуляція. 2. Форми еолового рельєфу. 3. Морфологія морських берегів. Динаміка узбережь. Руйнівна та акумулятивна робота моря. 4. Генетична класифікація берегів
Тема 14	Карст і суфозія. 1. Поняття карсту як процесу. Умови розвитку карсту. 2. Види карсту 3. Морфологія карстових форм рельєфу. 4. Суфозія
Тема 15	Особливості викладання тем пов’язаних з рельєфом та геоморфологічними процесами в шкільному курсі.

Тематика лабораторних занять з переліком питань

№	Назва теми (завдання)
1	Аналіз особливостей рельєфу територій за картосхемами, створеними із застосуванням ГІС-інструментарію: 1. Ознайомитись із інтерфейсом та основним інструментарієм

	програмного забезпечення QGIS. 2. Побудувати картосхему орографічних особливостей території відповідно до варіантів. 3. Здійснити аналіз загальних рис орографії території 4. Оформити хід виконання роботи та опис орографічних особливостей території у вигляді звіту.
2	Морфометричний аналіз рельєфу територій за картосхемами, створеними із застосуванням ГІС-інструментарію: 1. Побудувати картосхему крутизни схилів території, провести просторовий та статистичний аналіз даного показника. 2. Побудувати картосхему глибини розчленування рельєфу території, провести просторовий та статистичний аналіз даного показника. 3. Побудувати картосхему експозиції схилів території, провести просторовий та статистичний аналіз даного показника. 4. Сформулювати остаточні висновки про морфометричні особливості рельєфу території на основі отриманої серії картосхем. 5. Оформити хід виконання роботи у вигляді звіту.
3	Побудова картосхем базових та максимальних поверхонь, їхній аналіз (за топографічними картами із застосуванням ГІС-інструментарію): 1. Прив'язати топографічну карту в QGIS. 2. Визначити та позначити точки з максимальними абсолютними висотами. 3.Визначити та позначити точки з мінімальними абсолютними висотами. 4. Оформити хід виконання роботи у вигляді звіту.
4	Проєкт «Комплексний аналіз мезо- та мікрорельєфу території»: 1. Завантажити картоснову OpenStreetMap та прив'язати топографічну карту. 2. Оцифрувати горизонталі 3. Створити картосхему рельєфу 4. Оформити хід виконання роботи у вигляді звіту.

Завдання для самостійної роботи студентів

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-ть год
1	Клімат і рельєф	Проаналізувати вплив кліматичних чинників на формування рельєфу. Порівняти особливості рельєфу різних	6

		кліматичних зон світу (наприклад, пустельна, гірська та помірна зона). Виконати схему «Кліматичні чинники та їх вплив на рельєф».	
2	Зональні та азональні фактори рельєфоутворення	Підготувати таблицю порівняння зональних та азональних факторів з прикладами.	6
3	Антропогенні форми рельєфу	Проаналізувати антропогенних зміни рельєфу Чернівецької області. Навести приклади рекультивації земель і способи відновлення природного рельєфу.	6
4	Карстові процеси та рельєф карстових областей	Скласти таблицю типів карстових форм рельєфу та їх приклади в Україні й світі. Побудувати схему розвитку карстового рельєфу від початкових форм до складних систем печер.	6
5	Геоморфологічні карти	Проаналізувати приклади геоморфологічних карт, легенд до них та умовних позначень.	6
	Разом		30

Методи навчання

- словесні методи (лекція, консультація, дискусія),
- лабораторні заняття
- морфометричний аналіз рельєфу територій за картосхемами, створеними із застосуванням ГІС-інструментарію (крутизна схилів, глибина розчленування рельєфу, експозиція схилів, статистичний аналіз показників)
- графічні роботи (побудова гіпсометричних профілів)
- наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали)
- робота з книгами (навчально-методичними, науковими)
- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (курси – ресурси, мультимедійні, дистанційні, ютуб-канал кафедри)
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни

Система контролю та оцінювання

Методи контролю: тестування, оцінювання лабораторних робіт та поточні відповіді під час їхнього виконання та захисту, індивідуальні проєкти, їх презентації та захист, самостійна робота.

Форми контролю: усні відповіді, захист звітів лабораторних робіт, презентації створених картосхем, комп'ютерне тестування.

Підсумковий контроль – іспит в усній формі.

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінюванню підлягають результати поточного, модульного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється шляхом виконання лабораторних робіт (максимум 30 балів): лабораторні роботи 1-3 оцінюються по 5 балів, лабораторна робота 4 (проєкт) - 15 балів. До поточного контролю включається також самостійна робота (максимум 10 балів). На модульний контроль відводиться 20 балів.

Підсумковий контроль (екзамен) – 40 балів.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS		Критерії оцінок
		Оцінка	Пояснення	
90-100	**Відмінно**	**A**	**Відмінно** (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)	Студент детально знає теоретичний матеріал та матеріал з лабораторних занять, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, уміє давати визначення основних понять, розуміє сутність основних положень теорії та вільно їх трактує, оперує термінологією. Студент описує особливості рельєфу та їхній зв'язок процесами на поверхні Землі, володіє ключовими поняттями геоморфології, розуміє розвиток форм рельєфу у просторі і часі, вміє розпізнавати ендогенні та екзогенні процеси, визначає їхні механізми та взаємодію, володіє методами дослідження рельєфу. Студент розрізняє різні геоморфологічні обстановки, такі як флювіальні, гляціальні, кріогенні, узбережні, карстові, аридні тощо, встановлює їхню взаємодію з кліматом. На запитання викладача за програмою курсу відповідає не вагаючись. Виконав всі види лабораторних робіт. Опрацював теми для самостійного вивчення.
80–89	**Добре**	**B**	**Дуже добре** (вище середнього рівня з кількома помилками)	«Дуже добре» – студент знає теоретичний матеріал, виконав лабораторні роботи, оперує, уміє пояснити сутність основних понять. Студент переважно описує особливості рельєфу та їхній зв'язок процесами на поверхні Землі, володіє майже всіма ключовими поняттями геоморфології, розуміє розвиток форм рельєфу у просторі і часі, вміє розпізнавати переважну більшість ендогенних та екзогенних процесів, визначає їхні механізми та взаємодію, володіє методами дослідження рельєфу. На запитання відповідає. Виконав всі лабораторні роботи.
70–79		**C**	**Добре** (в загальному вірне виконання з певною кількістю	«Добре» – все вище вказане виконує не повною мірою, однак знає теорію й практику, виконує завдання викладача. При відповідях на запитання інколи вагається, але знаходить правильні рішення. При повторенні матеріалу відразу працює якісніше. Виконав всі

			суттєвих помилок)	лабораторні роботи.
60–69	**Задовільно**	**D**	**Задовільно** (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	«Задовільно» – знає основні теоретичні положення, виконав більшу частину лабораторних робіт. Студент орієнтується в особливостях рельєфу та їхньому зв'язку з процесами на поверхні Землі, володіє базовими ключовими поняттями геоморфології, вміє розпізнавати ендогенні та екзогенні процеси, володіє основними методами дослідження рельєфу. Відповідає на переважну частину запитань викладача.
50–59		**E**	**Достатньо** (виконання задовольняє мінімальні критерії)	«Достатньо» – все вище вказане виконує не повною мірою, однак виконав більшу частину практичних робіт. Студент має уявлення про особливості рельєфу та їхній зв'язок з процесами на поверхні Землі, володіє базовими ключовими поняттями геоморфології, орієнтується в ендогенних та екзогенних процесах, володіє кількома методами дослідження рельєфу. На половину запитань викладача відповідає.
35–49	**Незадовільно**	**FX**	**Незадовільно** (з можливістю повторного складання)	«Незадовільно» – не виконані вимоги для оцінки "достатньо", але студент виконує додаткові завдання в межах програми курсу.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)																Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3							
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	Тема 12	Тема 13	Тема 14	Тема 15			
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		40	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90-100)	**«Відмінно»**
Добре	B (80-89)	**«Дуже добре»**
	C (70-79)	**«Добре»**
Задовільно	D (60-69)	**«Задовільно»**
	E (50-59)	**«Достатньо»**
Незадовільно	FX (35-49)	**«Незадовільно»** з можливістю повторного складання
	F (1-34)	**(«Незадовільно»)** з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

Дайте характеристику вулканів і землетрусів як факторів ендогенного рельєфоутворення.
Дайте характеристику геоморфологічних процесів на морському узбережжі.
Дайте характеристику площинного змиву і форм рельєфу утворених ним.
Дайте характеристику псевдотерас та їх утворення.
Дайте характеристику рельєфу пустель.
Дайте характеристику типів морських берегів.
Дайте характеристику типів річкових долин (тіснини, ущелини, каньйони).
Дайте характеристику форм рельєфу областей багаторічної мерзлоти.
Наведіть генетичну класифікацію морських берегів.
Наведіть класифікацію схилів.
Наведіть основні риси рельєфу материків і океанів.
Опишіть акумулятивні річкові тераси, механізм утворення і їх види.
Опишіть вільне і вимушене меандрування.
Опишіть водно-генетичні форми рельєфу.
Опишіть геологічні структури та їх вплив на формування рельєфу.
Опишіть господарське значення річкових терас.
Опишіть долини прориву та причини їх утворення.
Опишіть долини-грабени і долини визначені скидами.
Опишіть ерозійні процеси та розкрийте поняття "базис" ерозії.
Опишіть ерозійні та ерозійно-акумулятивні (цокольні) тераси.
Опишіть заплаву і процес її утворення.
Опишіть зв'язок рельєфу з геологічною структурою.
Опишіть зональні і азональні фактори формування рельєфу.
Опишіть комплекс льодовикового рельєфу.
Опишіть морфологічні типи річкових долин (V-подібні, заплавні, терасовані).
Опишіть морфологію гірських країн.
Опишіть наземні форми карстового рельєфу.
Опишіть області сучасного зледеніння, розкрийте поняття "хіоносфера".
Опишіть особливості рельєфу русел річкових долин.
Опишіть підземні карстові форми рельєфу.

Опишіть полігональні утворення і “медальйонний рельєф”.
Опишіть постійні потоки і форми рельєфу утворені ними.
Опишіть рельєф гірських областей.
Опишіть рельєф областей переважаючої льодовикової денудації.
Опишіть річкові перехвати і причини їх виникнення.
Опишіть роботу тимчасових водотоків і форми рельєфу створені ними.
Опишіть схили і схилові процеси.
Опишіть форми еолового рельєфу.
Опишіть форми рельєфу перигляціальних областей (зандри, зандрові рівнини)
Опишіть форми рельєфу перигляціальних областей.
Опишіть яри і стадії їх розвитку (за Соболевим).
Охарактеризуйте вивітрювання і його роль в рельєфоутворенні.
Охарактеризуйте властивості гірських порід і їх вплив на рельєф.
Охарактеризуйте вулкани і землетруси як фактори ендогенного рельєфоутворення.
Охарактеризуйте гірське зледеніння і форми рельєфу створені ним.
Охарактеризуйте дельти і причини їх утворення.
Охарактеризуйте денудаційну і акумулятивну робота вітру.
Охарактеризуйте еолові процеси та їхню роль в рельєфоутворенні.
Охарактеризуйте ерозійні і ерозійно-акумулятивні (цокольні) тераси.
Охарактеризуйте зсуви, причини їх утворення, типи зсувів.
Охарактеризуйте куести, їхню морфологію і утворення.
Охарактеризуйте льодовики, причини їх утворення і роль в рельєфоутворенні.
Охарактеризуйте меандри, їх утворення і типи.
Охарактеризуйте області живлення і танення льодовиків.
Охарактеризуйте основні галузі геоморфології.
Охарактеризуйте основні методи геоморфологічних досліджень.
Охарактеризуйте палеогеографічні методи визначення віку рельєфу.
Охарактеризуйте поперечні і поздовжні деформації річкових терас.
Охарактеризуйте постійні водотоки і форми рельєфу утворені ними.
Охарактеризуйте причини утворення річкових терас.
Охарактеризуйте рельєф заплав.
Охарактеризуйте рельєф рівнинних територій.
Охарактеризуйте річкові тераси та їхню будову.
Охарактеризуйте річкові тераси, їх різновиди та походження.
Охарактеризуйте роль рухів земної кори у рельєфоутворенні.
Охарактеризуйте соліфлюкцію і соліфлюкційні схили.
Охарактеризуйте типи заплав та опишіть їхнє формування.
Охарактеризуйте форми рельєфу областей багаторічної мерзлоти.
Охарактеризуйте ярково-балковий рельєф.
Поясність поняття асиметрії річкових долин та вододілів.
Розкрийте антропогенний фактор формування рельєфу.
Розкрийте вплив геологічних структур на формування рельєфу.
Розкрийте зв’язок геоморфології з іншими науками.
Розкрийте зміст геоморфологічних карт.
Розкрийте механізми утворення осипів і осипних схилів.
Розкрийте механізми формування зандрів, оз, камів, друмлінів.
Розкрийте особливості рельєфу вулканічних областей.
Розкрийте поняття генезису і віку рельєфу.
Розкрийте поняття епігенного та гіпогенного карсту.
Розкрийте поняття карсту та опишіть умови його розвитку.
Розкрийте поняття прямого та інверсійного рельєфу.
Розкрийте роль клімату в рельєфоутворенні.

Розкрийте сутність псевдокарсту і форми рельєфу створені ним.
Розкрийте явище зсувів, причини їх утворення, опишіть типи зсувів.
Розкрийте явище річкових перехватів і причини їх виникнення.
Сформулюйте предмет і завдання геоморфології як науки.

Зарахування результатів неформальної освіти

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в системі формальної освіти) у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (протокол №16 від 25 листопада 2024 року)» (https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf) допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами неформальної освіти:

– проходження безкоштовних навчальних тренінгів (вебінарів, семінарів), що проводяться на низці українських фахових платформ, за умови отримання безкоштовного сертифікату.

Результати зараховуються лише для відповідних тем лекційних і семінарських занять, практичних і лабораторних завдань даної навчальної дисципліни у кількості балів, що виділяються на цей навчальний елемент.

Рекомендована література

Основна

1. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології: Навчальний посібник. К.: Вища школа, 2005. 495 с.
2. Байрак Г. Методи геоморфологічних досліджень. Львів: ЛНУ ім.І.Франка, 2018. 292 с.
3. Геоморфологія : навч. посіб. для студ. закл. вищ. освіти / Тетяна Сергіївна Павловська, Іван Платонович Ковальчук. Луцьк : ВежаДрук, 2022. 348 с.
4. Дутчак М. В. Геоморфологія. Методичні вказівки. Чернівці: ЧДУ, 1997.
5. Дутчак М. В. Геоморфологія. Методичні вказівки до лабораторних робіт. Чернівці: ЧДУ, 1998.
6. Кравчук Я.С. Геоморфологічне картографування. Навч. посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. - 176 с.
7. Колтун О.В. Вступ до геоморфології. Львів: ЛНУ ім.І.Франка, 2006. 80 с.
8. Сучасна динаміка рельєфу України / За ред. В.П. Палієнко. К.: Наук. думка, 2005. 268 с.
9. Hugget R.J. Fundamentals of Geomorphology. NY, 2007. 466 p.

Допоміжна

1. Андрейчук В.М., Гембіца П., Коржик В.П., Рідуш Б.Т. Палеогеографічні дослідження голоценового алювію в Багненській долині (Буковинське Передкарпаття, Чернівецька область). *Науковий вісник Чернівецького університету*: Вип. 616: Географія. Чернівці: Рута, 2012. С. 5-11.
2. Горда Л., Рідуш Б. Еволюція Подільсько-Буковинської частини долини Дністра в пізньому кайнозої. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 672-673. Географія. Чернівці: Рута, 2013. С. 5-10.
3. Калуш Ю., Рідуш Б. Голоценові сейсмодислокації Кельменецького Подністров'я. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 587-588:

Географія. Чернівці: Рута, 2011. С. 13-18.
4. Калуш Ю.І., Рідуш Б.Т. Палеосейсмодислокації в районі Дністровської ГАЕС – індикатори сейсмічних подій у регіоні Середнього Подністров'я. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 616: Географія. Чернівці: Рута, 2012. С. 19-24.
5. Кравчук Я.С. Геоморфологічне картографування в науково-дослідній роботі. Львів: ЛДУ, 1981. 63с.
1. Рідуш Б. Антропогенна активізація геоморфологічних процесів як загроза збереженості історичних підземних комплексів Середнього Подністров'я та Українських Карпат. *Проблеми збереження та використання історичних підземних комплексів в умовах негативних техногенних впливів*. Мат-ли Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ-Чернігів, 26- 27 жовтня 2017 р.). / Упоряд. І.А. Черевко. К.: Фенікс, 2018. С. 66-72.
2. Рідуш Б., Божук Т. Карстово-спелеологічні екскурсії у Заставнянському карстовому районі (Північна Буковина). *Геотуризм: практика і досвід*. М-ли ІІІ міжнар. наук.-практ. конф. (26-28 квіт. 2018, Львів). Львів: Каменяр, 2018. С. 117-120.
3. Рідуш Б.Т. Гіпогенний карстогенез у пісковикових формаціях Українських Карпат. *Український географічний журнал*. 2010. №1. С. 18-22.
4. Рідуш Б.Т., Марчук Л. В. Розвиток долини Дністра в межах Товтрової зони у пліоцені та ранньому плейстоцені. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Географія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2018. Вип. 803. С. 96-102.
5. Bull W. B. Tectonic Geomorphology of Mountains: a new approach to paleoseismology. Blackwell Publishing, 2007. 316 p.
6. Higland L.M., Bobrowsky P., 2008, The landslide handbook – A guide to understanding landslides: Reston, Virginia, U.S. Geological Survey Circular 1325, 129 p.
7. Landslides: types, mechanisms, and modelling / edited by J.J. Clague, D. Stead. Cambridge University Press, 2012. 420 p.
8. Harvey A. M., Mather A. E., Stokes M. (eds.) 2005. Alluvial Fans: Geomorphology, Sedimentology, Dynamics. Geological Society, London, Special Publication, 251. 248 p.
9. Bridge J., Demicco R. Earth Surface, Processes, Landforms and Sediment Deposits. Cambridge University Press, 2008. 815 p.
10. Paleoseismology / edited by J.P.McCalpin. 2008. Academic Press, Oxford, UK: 613 p.

Власні публікації викладача з тематики курсу

Горда Л., Поп'юк Я., Рідуш Б. Низькі тераси Дністра в районі стоянки Дорошівці 3. *Культурний ландшафт як географічний феномен: Матеріали Міжнар. наук. конф. (23-25 вересня, 2021).* Чернівці, 2021. С. 64-66.

Костенюк Л. В., Поп`юк Я. А. Історія та динаміка формування гідрографічної мережі річкової системи Пістиньки-Лючки-Лючки-Сопівки. *Міждисциплінарні інтеграційні процеси у системі географічної та екологічної науки*: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (07-08 травня 2019 р.). Тернопіль, 2019. С. 101-105.

Костюк У., Поп'юк Я. Фаціальна мінливість гіпсів, спелеогенез та морфологія карстових порожнин: нові дані з печери Полякова Дуча (Чернівецька область, Україна). *Науковий вісник Чернівецького університету: Географія.* Вип. 849. 2024. С. 175-183. DOI: https://doi.org/10.31861/geo.2024.849.175-183.

Кочерган Я. А. Кріогенні процеси у пізньому пленігляціалі на території Середнього Подністров'я. *Географія, геоекологія, геологія: досвід наукових досліджень*: Матеріали VIII

Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. К.: ДНВП «Картографія», 2011. Вип. 8. С.25-27.

Кочерган Я. А. Сліди кріогенних процесів як індикатори палеокліматів плейстоцену Середнього Подністров'я. *Науковий вісник Чернівецького ун-ту: збірник наук. праць*. 2012. Вип. 616: Географія. С. 25-28.

Кочерган Я. А. Сліди кріогенних процесів як індикатори палеокліматів плейстоцену Середнього Подністров'я. *Еволюція та антропогенізація ландшафтів передгірських і гірських територій*: Матеріали міжнар. наук. конф. Чернівці: Букрек, 2012. С.18.

Кочерган Я., Рідуш Б. Кріогенне вивітрювання в карстових порожнинах Буковинського Придністров'я. *Науковий вісник Чернівецького університету*: Зб. наук. праць. Вип. 587- 588: Географія. Чернівці: Рута, 2011. С. 30-35.

Кочерган Я., Рідуш Б. Кріогенне вивітрювання в карстових порожнинах Буковинського Придністров'я. *Науковий вісник Чернівецького ун-ту: збірник наук. праць*. 2011. Вип. 587-588: Географія. С. 30-35.

Поп`юк Я., Рідуш Б. Надпотужна товща алювію у розрізі ранньоплейстоценової тераси Дністра біля с. Брідок (Буковинське Подністров`я). *Українська географія: сучасні виклики.* Збірник праць XII з'їзду Українського географічного товариства. К., 2016. С. 132-134.

Поп'юк Я. А., Рідуш Б. Т., Гермаківська А. В., Шишковська Т. М., Калуш Ю.І. Геосайти Хотинського НПП та прилеглих територій (в межах Рукшинської ОТГ). *Регіональні аспекти флористичних і фауністичних досліджень:* матеріали П'ятої міжнар. наук.-практ. конф. (19 квіт. 2018 р., м. Чернівці) / наук. ред. І. І. Чорней, І. В. Скільський, А. В. Юзик; М-во екології та природ. ресурсів України, Нац. природ. парк «Хотинський» та ін. Чернівці: Друк Арт, 2018. С. 162-164.

Поп'юк Я., Рідуш Б. Будова нижніх терас долини р. Дністер (на прикладі ділянки Василів-Дорошівці). Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. 2020. Вип. 824: Географія. С. 75-86.

Рідуш Б. Т., Поп`юк Я. А. Сліди гляціальних процесів в рельєфі середньогір`я Буковинських Карпат. *Рельєф і клімат: Матеріали II Міжнар. конф. (26-28 вересня 2018 р.).* Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2018. С. 48-49.

Рідуш Б., Купріч П., Поп'юк Я., Шавранський В., Костюк У., Рідуш О. Печери Баламутівського берега Дністра. *Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій.* Матеріали доповідей 12 науково-практичного семінару за міжнародної участі (25–26 листопада 2021 р.). Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2021. С. 126-129.

Рідуш Б., Поп'юк Я. Аномальні потужності руслового алювію в терасових відкладах Середнього Подністров'я. *Науковий вісник Чернівецького ун-ту*: зб. наук. праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015. Вип. 762-763: Географія. С. 49-57.

Рідуш Б., Поп'юк Я., Николин О. Новий розріз високої тераси в передгірській частині долини р. Прут: геолого-стратиграфічний та палеонтологічний нарис. *Від географії до географічного українознавства: еволюція освітньо-наукових ідей та пошуків (до 140-річчя започаткування географії у Чернівецькому національному ун-ті ім. Юрія Федьковича):* матеріали міжнародної конференції (11-13 жовтня 2016 р.). Чернівці, 2016. С. 81-83.

Bondar K., Ridush B., Baryshnikova M., Popiuk Y. On palaeomagnetic dating of fluvial deposits in the section of Neporotove gravel quarry on the Middle Dniester. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, 2019. 28 (2). 241-249. DOI: 10.15421/111925

Ridush B., Popiuk Y., Nykolyn O. New Middle Pleistocene records from the North-East foothills of Carpathian Mountains. *Central and Eastern Europe Paleoscience Symposium: From Local to Global* (23-24 May 2016). Book of abstracts. Ştefan cel Mare University Press, Suceava, Romania, 2016. Pp. 75-77.

Ridush B., Popiuk Y., Ridush O. Signs of glacial activity in the mid-height mountains of Ukrainian Carpathians. *International scientific conference 6th FORUM CARPATICUM – Linking the Environmental, Political and Societal Aspects for Carpathian Sustainability.* Book of Abstracts. 21st June to 25th June, 2021 Brno, Czech. 78.

Інформаційні ресурси

http://www.sussex.ac.uk/geography/research/earthsystems
https://encyclopedia2.thefreedictionary.com/geomorphology
https://journals.openedition.org/geomorphologie/1031?lang=en
https://www.sworld.com.ua/konfer25/214.htm
https://www.geomorphology.org.uk/what-geomorphology-0
https://www.nrcs.usda.gov/wps/portal/nrcs/detail/?cid=nrcs142p2_054252
Сайт кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії
http://terra.chnu.edu.ua/category/publikacziyi/
https://collectedpapers.com.ua/

Політика академічної доброчесності
ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Питання плагіату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО:

- *Положенням про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича* https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/;
- *Політикою використання штучного інтелекту у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича* https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yuriia-fedkovycha/
- *«Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»* https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/ .
- Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:
- *допускається за умови* дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- *не допускається* використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- *додаткові обмеження чи вимоги* щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.

Студенти несуть **особисту** відповідальність за випадки їхнього порушення, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброчесності вперше бали, зараховані студентові/ці за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброчесності може призвести до анулювання всіх нарахованих за курс балів.